

חינוך לחיים

פרשת האזינו

"שאל אביך ויגדך – זקניך ויאמרו לך"

בפשטות מפרשים את הפס' כי הרוצה לדעת כיצד עליו לנהוג במקרים מסופקים, אז הדרך היא "שאל אביך ויגדך, זקניך ויאמרו לך" תשאל את אבותיך כיצד נהגו דורות קודמים, ו"צאי לך בעקבי הצאן" תראה איך שנהגו אבותיך וגדולי אומתך. וכמפורש במדרש על הפס' בשמות ג' "לך ואספת את זקני ישראל" לעולם זקנים מעמידים את ישראל. וכן הוא אומר "וכל ישראל וזקניו ושוטריה ושופטיו עומדים מזה ומזה לארון", אימתי ישראל עומדים? כשיש להם זקנים. כשהיה בית המקדש קיים – היו שואלים בזקנים, שנא' "שאל אביך ויגדך וכו' שכל מי שנוטל עצה מן הזקנים – אינו נכשל. וכן נאמ' "ואל תבוז כי זקנה אמך" כי עליה עברו כמה דברים ועל כן היא יודעת לתת עצה נכונה. ועל כן אמרו חז"ל בערכין י"ט "סבתא בביתא – סימא טבא בביתה" פירוש כשסבתא בבית – נמצאת מרגלית טובה בבית.

כת' בקהלת "האלוקים עשה את האדם ישר והמה ביקשו חשבונות רבים" וכשם שכל יהודי מתחילת בריאתו נברא ישר אלא שבהמשך קיומו מקלקל ומתעקם אחר יצרו – כך גם בבניין כלל ישראל. הקב"ה בראם ישר להיותם "דור דעה" ובהמשך הזמן התקלקלו וירדו מדרגתם כנא' "דור עיקש ופתלתול" ופירש רש"י "עקום ומקולקל". לכן עלינו לחקות כמה שיותר את מעשי האבות, התנהגותם, שפת דיבורם ולבושם, ולא לחשוב כאילו אנו חכמים יותר מדור דעה... דור מקבלי התורה, יש יותר ירידת הדורות, לכן חובה עלינו להתדבק כמה שיותר למעשי אבות" (וכמו שאומרים הדרשנים שאם פעם היה "ירידת הדורות" היום יש "נחיתת הדורות" ומעין זה כתב ה"חפץ חיים" "שהדת הולך ומתמוטט מדי יום ביום, ומה שמלפנים ירד בעשר שנים, היום מתמוטט בחצי שנה")

לכן גם מובן שאצל היהודים נקראים תמיד על שם האבות כמו "ר' נחמן בר יצחק" ואילו אצל הגויים הישמעאלים נקראים בשם בניהם הבכור כמו "אבו יוסוף" ומוכח שרוצים להתרחק מן המקורות ולהתקרב לדורות ה"מתחדשים" לכן נקראים על שם בנם.

הרב שך בהספדו על הקה"י דיבר על פס' זה שמדוע נאמר "זקנים" ולא "חכמים"? והסביר שתורתנו נבדלת משאר חכמות, כי התורה מבוססת ומסורה לנו איש מפי איש עד משה רבינו מקבל התורה ששמע מפי הקב"ה והוא הנחיל ומסרה ליהושע וכך מדור לדור נמסרת התורה בכל אמיתותיה, מה שאין כן בשאר החכמות שמשתנות כל הזמן ומתעדכנות מעת לעת. לכן אמר "זקניך" כי בתורה אין להוסיף אלא היא רק מסורת מהזקנים ו – "זאת התורה לא תהיה מוחלפת"

בשעה שר' שניאור קוטלר זצ"ל ישב שבעה על בנו שאלו מדוע בן על אביו מתאבל י"ב חודש ואילו אב על בנו רק חודש והלא אדרבה אהבת האב על הבן גדולה מאהבת הבן על האב (סוטה מ"ט)? הסביר ר' יצחק הוטנר זצ"ל שהאב מתאבל על בנו הוא רק על עצם העדרותו וסילוקו מן העולם, אמנם אבילות הבן על האב אינה רק על עצם הסתלקותו אלא גם על מה שהאב היה שייך יותר לדורות הקודמים, והיה קשור יותר למעלת האבות, ובסילוקו יורדים אנו דור נוסף, וזוהי אבילות כפולה ומכופלת שיש להתאבל עליה הרבה יותר.

מסופר שנכדת ה"חפץ חיים" הלכה ללמוד באוניברסיטה, פעם באה אליו וראתה אותו עדיין יושב בחדרו הפשוט, היא שאלה אותו "סבא, עד מתי אתם נשארים מיושנים, צא בחוץ וראה איך שהעולם מתקדם" השיב לה ה"חפץ חיים" הם – אותם הטכנאים בוראים "עולם", אבל אנחנו בוראים "אדם"... העולם משקיעים לקדם את "העולם" כביכול, הם עושים "פלאפון חכם" אבל "האדם נהיה טיפש". בונים ומעצימים את המחשב, אבל האדם אומר ל"מח" – "שב" ואל תעבוד. ולכן גם הדורות הקודמים שהיו חכמים פי אלף מאיתנו והבינו בכל מיני צמחים מה טוב, ולפי תכונת השמים ידעו מה השעה ומתי הנץ החמה וכד' ואעפ"כ לא ראו לנכון לעשות את כל ההמצאות האלו, משום שהבינו שאין בהם תועלת ממש רק חסרון ב"צורת האדם" ואומנם עשו הכל בידיים ובעבודה פיזית קשה, הספיקו יותר ממה שאנו מספיקים לעשות לאחר כל הטכנולוגיות החדשות והאוכל האינסטנט והמהיר כי "אין לי זמן לנשום..." וכתב "החפץ חיים" בספרו שם עולם שכל ההמצאות שנעשו בשמנים האחרונים, אדרבה היא מכח קטנות דרגתינו.

לכן נזכור תמיד לשאול מהי "דעת תורה" ולהתייעץ עם הורינו ומורי דרכנו.

לע"נ אבי מורי ר' חיים ב"ר ישעיהו ז"ל

משה בירנבוים - birmoshe@gmail.com